
Ibrahim Krzović

Slikarstvo u Bosni i Hercegovini 1945-1990*

Prof. dr. Nikola Kovač, redovni profesor Univerziteta u Sarajevu (Filozofski fakultet, Odsjek romanistike), jedan je od najaktivnijih "saputnika" likovnog života u Bosni i Hercegovini. Njegovo interesovanje za slikarstvo potiče iz sklonosti i osjećaja za likovni izraz i čini komplementarno područje širokom kulturno-civilizacijskom području romanistike, njegovoj primarnoj vokaciji.

Knjiga je koncipirana tako da nudi niz eseja o najistaknutijim bosanskohercegovačkim umjetnicima starije, srednje i mlađe generacije koji su djelovali u drugoj polovini 20. stoljeća. To je vremenski okvir značajnih promjena, kulturoloških i ideoloških orijentacija čija su kretanja obilježena rasponom individualnih i generacijskih odgovora likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine. Dr. Nikola Kovač, kao saputnik, svjedoči o bitnim pojavama i imenima autentičnim iskustvom jer je u mladosti ispratio najstariju generaciju, a svojom zrelošću prihvatio mlađe. Bosanskohercegovačke slikare, kojima je posvetio eseje u ovom rukopisu i čija djela otvara u razuđenim analizama, upoznao je u svom gradu, u njihovim ateljeima i na izložbama. Utisci i doživljaji slili su se u veliki mozaik, a bilješke i eseji postali su knjiga.

Obuhvaćene generacije slikara i slikarstvo druge polovine 20. stoljeća u knjizi dr. Nikole Kovača nisu ostali bez oslonca u prethodnim zbivanjima. Autor u sažetom obimu daje osnovne podatke o počecima modernog slikarstva i prvim školovanim bosanskohercegovačkim umjetnicima, a ukazuje i na poticaje koje su učinili strani slikari krajem 19. stoljeća. Isto tako sumarno, autor je obuhvatio nove tendencije i imena mladih generacija. Tako je rukopis dobio skicuožni krug likovnih zbivanja 20. stoljeća i u njemu krug težišnih ličnosti i ostvarenja.

* Nikola Kovač, Slikarstvo u Bosni i Hercegovini 1945-1990, ANU BiH, Univerzitet Džemal Bijedić, Sarajevo 2003.

Središnji vrijednosni krug knjige sastoji se od tri poglavlja: *Prva poslijeratna generacija*, *Srednja generacija* i *Mlađa generacija*. U svakom poglavlju predstavljena su djela izabranih slikara u nizu eseja. Ova tri poglavlja nude najvažnije rezultate višegodišnjeg praćenja likovnih zbivanja i eksponiranju analitičke sklonosti autora.

Voden tom sklonošću, autor se opredijelio za analitičko-problemski koncept knjige. Iako knjiga nosi naslov *Slikarstvo u Bosni i Hercegovini 1945-1990*, koji bi mogao upućivati na historijsko-hronološki pristup, dr. Nikola Kovač je izabrane slikare, generacije slikara i svoja razmatranja samo sistematizirao u logičan hronološki i generacijski niz. Svaki od eseja i izabranih slikara i u prvom dijelu predstavljanja i u središnjem razvijenom dijelu teksta, kao i u završnim rečenicama, karakterističan je po razuđenim analizama, a samo biranim djelima, kao primjerima i predmetom svojih analiza, autor naznačava vremensku dimenziju. Na taj način njegov koncept i njegova knjiga ne zapada u domen rada historičara umjetnosti i institucija koje se bave historijom i valorizacijom umjetnosti. Kao saputnik u likovnom životu, autor raspolaže historijskim faktima i historiografijom. U dodiru s historiografijom, cijeneći pojedine autore, on citira bitne fragmente kojim upotpunjuje svoj tekst. Stoga je u rukopisu u cjelini izostao kritički aparat i korištena literatura. Oni koji su se bavili teorijom i historijom likovnih umjetnosti u Bosni i Hercegovini navedeni su na kraju rukopisa, također kao saputnici.

Međutim, pravu vrijednost knjige predstavljaju analitičke dionice, koje zapravo čine građu svakog eseja. One se sastoje od analitičkog obuhvata i kvalifikacije opusa slikara u cjelini i od analize pojedinih djela. Na taj način predstavljeno je slikarstvo svih izabranih umjetnika, počev od Mice Todorović do Edina Numankadića. Tako već u prvom eseju Prve poslijeratne generacije autor govori o lirskoj osnovi opusa Mice Todorović, o dva bitna elementa njenog izraza. Jedan je boja, kojom čvrste predmete pretvara u svjetlo i u čemu vidi misionarsku ulogu čovjeka da učini trajne oblike ljepote znakovima trijumfa nad ništavilom; drugi je linija, crtež i vedrina njenog duha kojim iskazuje svoj stav o ljudskoj taštini i društvenim slabostima. Sličan polaritet fenomenološkog gradiva, boju i crtež, autor uočava i u opusu Ismeta Mujezinovića. U širokoj skali rječitosti i termina, nadahnuto, autor razvija sliku umjetnika koloriste (vojkovička faza), dok u isto vrijeme, oštrom opservacijom i duhovitom formom, umjetnik govori o likovima društvene zbilje svog vremena.

Slično, precizno i inventivno, Kovač eksponira i djela drugih slikara (H. Kulenovića, I. Šeremeta, R. Štetića, V. Dimitrijevića, B. Selmanovića). U nizu eseja o slikarstvu srednje generacije (M. Mikulić, J. Nikšić, F. Likar,

B. Misirlić, M. Ćorović, Lj. Perčinlić, M. Berber) autor predstavlja djela njemu, duhom i egzistencijalno, bliže generacije. Među ovim, posebno ga okuplja intrigantno, kontroverzno djelo Franje Likara, čije djelovanje, kaže autor, kao neprestano traganje, odražava najrazličitija iskustva i polivalentne procese svijesti. U prikazu slika snovidnih pejzaža i imaginarne anatomije u djelu Milorada Ćorovića autor izražava i svoju imaginaciju, terminološku, sintaksičnu izdašnost.

Poglavlje koje obuhvata eseje o mladoj generaciji odiše utiskom autentičnog iskustva autora knjige u kojem se projektuju, kako precizne i razvijene analize date izdašnim jezikom tako i slika ličnosti umjetnika kojom se, kao i cijelom knjigom, gradi mozaik bosanskohercegovačke kulture i umjetnosti.

Smatram da će knjiga *Slikarstvo Bosne i Hercegovine 1945-1990* biti značajna kulturološka činjenica ovog vremena, kao i djelo intelektualne i stvaralačke aktivnosti autora.